THE LITHUANIA PROJECT

Zarasai — Supplement to the Town Research Report

Museum response on the Krakynė Forest massacre and Jewish community history

24 November 2026 (Lithuania) | Zarasai Regional Museum | S(1.10 Mr)-125

The museum’s reply to the 28 October 2026 request confirms that the museum corrected its commemoration article to give the Jäger Report’s count of 2,567 Jewish victims. The total of 2,569 includes two additional victims.

The museum supplied revised wording describing joint operations by Einsatzkommando 3 and a Lithuanian unit and citing sources on Lithuanian white-armband men’s role in escorting victims and in the killings. It distinguished evidence about formations from evidence about individual actions. The reply supplies the wording but does not establish when it appeared online.

The museum also said it would expand the account of Jewish community life with details it could verify. It confirmed that a sentence citing testimony on Lithuanian participation appeared in its 2024 text and was absent from a 2025 external publication. It proposed asking the external publisher for a clarification.

Muziejus patvirtino, kad patikslino Krakynės miške nužudytų žydų skaičių (2 567), ir pateikė formuluotes apie lietuvių dalyvavimą konvojuojant aukas ir vykdant žudynes. Muziejus taip pat numato papildyti žydų bendruomenės istoriją pagal patikrinamus šaltinius.

The following pages reproduce the Lithuanian reply as a public reading copy. The original electronically signed ADOC is retained separately. Personal contact and mailing details are omitted.

Zarasų krašto muziejus

2026-11-24 · Nr. S(1.10 Mr)-125 · Direktorius Arvydas Veikšra

dėl INFORMACIJOS MUZIEJAUS SVETAIĖJE

Kreipimosi registravimo data ir Nr.: 2026-10-28 Nr. G(1.10 Mr)-49

Atsakome į Jūsų 2026 m. spalio 28 d. rašte „Dėl Zarasų žydų istorijos viešųjų tekstų“ pateiktus prašymus. Vertindami Jūsų pasiūlymus atskiriame ataskaitų duomenis, liudijimus ir teiginius apie konkrečių asmenų veiksmus.

Prašymas 1

Sprendimas: pritarta.

Jėgerio ataskaitos Zarasų įraše išvardytos trys žydų aukų kategorijos sudaro 2 567: 767 vyrai, 1 113 moterų ir 687 vaikai. Įraše dar nurodytas vienas lietuvis komunistas ir viena rusė komunistė, todėl bendras skaičius – 2 569.

Pataisytas tekstas:

Raporto duomenimis buvo sušaudyti 2 567 žydai iš viso Zarasų rajono (767 žydai vyrai, 1 113 žydžių moterų ir 687 žydų vaikai) be to dar vienas lietuvis ir vienas rusas komunistas.

Pataisymas atliktas 2025-08-26 muziejaus svetainės publikacijoje „Paminėti Krakynės miške nužudyti Zarasų rajono žydai“.

Prašymas 1b

Sprendimas: pritarta iš dalies.

Tekste turi likti aiškiai įvardyta nacių Vokietijos atsakomybė. Prie jos galima pridėti šaltiniais pagrįstą informaciją apie lietuvių dalyvavimą, tačiau būtina nurodyti, ką konkrečiai įrodo kiekvienas dokumentas. Prie rašto pridėtame EM 88 pranešime kalbama apie Einsatzkommando 3 ir lietuvių būrio bendras operacijas keliose apskrityse, tarp jų Zarasų apskrityje. Jame pateiktas 46 692 skaičius yra kelių apskričių bendras skaičius, o ne Zarasų aukų skaičius.

Pataisytas tekstas:

Žudynės vyko nacistinės Vokietijos okupacijos sąlygomis. Vokietijos dokumentuose aprašytos Einsatzkommando 3 ir lietuvių būrio bendros operacijos, vykdytos ir Zarasų apskrityje. Kiti šaltiniai liudija apie lietuvių baltaraiščių dalyvavimą aukų konvojavime ir žudynėse. Konkrečių asmenų vaidmenys turi būti nurodomi remiantis individualiais įrodymais.

Prašymas 2

Sprendimas: pritarta iš dalies.

Muziejaus puslapyje jau rašoma apie žydų mokyklas, religines ir visuomenines organizacijas, biblioteką, knygyną, teatrą, sporto bei ekonominį gyvenimą. Todėl teiginys, kad ši tema visai

neaptariama, nebūtų tikslus. Vis dėlto galima peržiūrėti puslapio struktūrą ir, patikrinus šaltinius, aiškiau išplėtoti bendruomenės gyvenimo pasakojimą.

Tolimesni žingsniai: įvertintus Jūsų nurodytame tyrime S1 pateiktą medžiagą bus papildytas muziejaus tekstas tomis detalėmis, kurias galima bus patikrinti pagal nurodytus šaltinius.

3 Lietuvių darinių įvardijimas

Sprendimas: pritarta iš dalies.

Bubnio straipsnyje rašoma apie Zarasų apsaugos būrį, vėliau vadinta Zarasų tautinės apsaugos rinktine, taip pat apie Smalvų būrio vadą ir būrio narius, tačiau šis straipsnio skirsnis aprašo 1941 m. birželio sukilimo laikotarpio darinius; vien šis sąrašas neįrodo konkrečių asmenų dalyvavimo rugpjūčio 26 d. žudynėse.

M. Davidsono liudijimo paskelbtame lietuviškame vertime aprašoma, kaip 1941 m. rugpjūčio 20–25 d. Smalvų dvare gyvenę žydai buvo apsupti, tikrinami pagal sąrašus, apieškomi ir išvežami. Liudijime kalbama apie ginkluotus kareivius, kurių dauguma, pasak liudytojo, buvo iš aplinkinių kaimų. Jame minimas Kazys Stasiūnas, tačiau pateikiamos ir kitos pavardės formos; teksto rengėja nurodo redakcinį variantą „Stašiūnas“. Todėl šios informacijos negalima pateikti kaip neabejotinai patvirtintos konkretaus asmens tapatybės ar kiekvieno jo veiksmo.

Pataisytas tekstas:

Šaltiniuose minimi Zarasų apsaugos būriai, vėliau vadinti Zarasų tautinės apsaugos rinktine, Smalvų būrys ir lietuvių baltaraiščių konvojavimo būriai. Jų veikla ir sudėtis vertintina atskirai pagal konkrečių šaltinių laikotarpį ir pobūdį. Mendelio Davidsono 1947 m. liudijimo paskelbtame vertime aprašomi įvykiai Smalvų dvare 1941 m. rugpjūčio 20–25 d.; tai vieno liudytojo pasakojimas, todėl pavardes ir konkrečių asmenų vaidmenis reikia tikrinti papildomai. Vien priklausymas dariniui savaime neįrodo asmens dalyvavimo šaudant.

Teiginį apie Holokausto atlaso apklausų išrašus siūloma įtraukti tik sutikrinus konkretų 185 įrašą ir jame nurodyto išrašo turinį. Šios peržiūros metu šaltinio tiesiogiai patikrinti nepavyko.

4 Tekstų skirtumas

Sprendimas: pritarta iš dalies.

Viešai prieinamame 2024 m. muziejaus tekste nurodyta, kad duomenis apie žudynes pateikė konvojavimo būryje dirbę Jonas Venclovas ir Albinas Miškinis; remiantis jų liudijimais, paminėti aplinkinių miestelių baltaraiščiai ir vokiečių karininkai. 2025 m. portalo publikacijoje šio sakinio nėra. Viešos publikacijos neatskleidžia, ar taip nutiko dėl teksto apimties, šaltinių atrankos, ar redakcinio pakeitimo. To priežastį būtų galima nustatyti tik patikrinus turimas teksto versijas ir redakcinį susirašinėjimą.

2024 m. tekste šis įvardijimas jau yra, todėl jame siūloma tik patikslinti šaltinių priskyrimą. 2025 m. portalo redakcijai siūloma pateikti patikslinimą ir prašyti aiškiai atskirti liudijimus nuo Holokausto atlaso apklausų išrašų. Šių šaltinių negalima sutapatinti, kol nepatikrinta, ar

teiginiai juose iš tiesų sutampa.

B priedas Sprendimai ir dokumentai

Už muziejaus svetainės turinį atsako muziejus, dėl išorinių portalų ar savivaldybės svetainėje paskelbtų tekstų muziejus gali pateikti patikslinimą jų valdytojams, tačiau negali pats garantuoti pakeitimo.

C priedas Šio prašymo klausimai

C1

„Zarasų krašto muziejaus inf.“ nepatvirtina, kas tekstus parengė, redagavo ar oficialiai tvirtino.